

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

Агитатордын БЛОКНОДЫ

1979

♦ МАЙ ♦

5 №

Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!

АГИТАТОРДЫН БЛОКНОДЫ

5 №
май
1979 j.

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын пропаганда ла агитация
бөлүги

КПСС-тин ГОРНО-АЛТАЙСКИЙ ОБКОМЫНЫН II ПЛЕНУМЫ КЕРЕГИНДЕ ЖЕТИРҮ

1979 жылда 9 апрельде КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын II пленумы болгон. Пленум «КПСС-тин Төс Комитединин июльдагы (1978 j.) Пленумынын жөптөри ле этти, сүтти ле мал ижинин өскө дө продукталарын көптөдө эдери жанынан ишти тыгыдары керегинде КПСС-тин Төс Комитединин Письмозы аайынча областьтын колхозторынын ла совхозторынын азырал төзөлгөзин тыгыдары келтейинен партийный, советский журтхозяйственный органдардын задачалары керегинде» суракты көргөн. Бу сурак аайынча докладты КПСС-тин обкомынын качызы нөкөр В. Д. Аргучинский эткен.

Пленумда темдектелгени аайынча, областьтын коммунисттери, бастыра ишчилери бистин партиянын эмдиги аграрный политиказын бүткүлинче жарадып ла XXV съездинин, Төс Комитединин июльдагы ла ноябрьдагы (1978 j.) Пленумдарынын жөптөриле, ол пленумдарда Л. И. Брежневтин айткан куучындарыла, этти, сүтти ле мал ижинин өскө дө продукталарын көптөдө эдери жанынан ишти тыгыдары керегинде КПСС-тин Төс Комитединин Письмозыла башкарынып, журтхозяйственный продукцияны көптөдө белетери, производствонун арбынду болорын ла иштин чындыгын бийиктедери учун социалистический мөрөйдү там ла элбеде өткүрип, бешжылдыктын арткан жылдарын мергендү иштин жылдары эдерге, жаңы једимдерге једерге кичеенип турулар.

Область государственного түк, ноокы, сыгыннын ла чоокыр аннын мүүзин садары жанынан бу бешжылдыктын үч жылынын планын бүдүрип койгон. Общественный малдын тын-тоозы өскөн. 1978 жылда сүт ле эт мынын алдындагы жылдагызынан көп садылган. Мал ижинин продукциязын

көптөдөтөн аргаларды тузаланарында жаңы алтам эдилген: журтхозяйственный тындулардын продуктивносты, этке табыштыратан малдын бескези бийиктеген.

Бу жылдын баштапкы кварталында журтхозяйственный продукция эдер ле государственного садар жакылта сүт аайынча 104 процентке, эт аайынча 100,3 процентке ле ноокы аайынча 99 процентке бүткен. Ондой, Кан-Оозы, Көксуу-Оозы аймактардын ишчилери планын ончо көргүзүлөр аайынча бүдүрип койгондор.

Областын журт хозяйствозы бир кезек жакшы једимдерге једип те алган болзо, мал ижинин эн учурлу продукталарын эдип турган тебүлөр, экономический көргүзүлөр ле бүткүлинче хозяйствоны аайлу-башту өткүреринин кеми бар айалгаларга ла КПСС-тин Төс Комитединин июльдагы ла ноябрьдагы (1978 ј.) Пленумдарынын некелтелерине келишпей жадылар.

Область государственного сүт ле эт садары јанынан беш-жылдыктын үч јылынын жакылтазын бүдүрбеген. Јаш малды чыдадып өскүрери жабыс кеминде артып турганча, малдан көп јылытулар болуп јат, журтхозяйственный производствонин астам-кирелтелү болоры ла фондторды орныктырар аргазы жабызайт. Бу ончозы недег улам болуп јат дезе, общественный малга бектен бек азырал төзөлгөзин төзөөр задача журтхозяйственный производстводо сүрекей араай бүдүп јат.

Азырал белетееринин ортојылдык кеми тогузынчы беш-жылдыктагызынан 38 процентке көптөп, малды азыралла јеткилдеерин калганчы үч јылда 22 процентке көптөдөргө лө 1978 јылда оны бир условный тын малга келиштире јүк ле 5,3 центнер азырал единицага јетирерге арга берген. Мынызы малдын угын ла продуктивностын тузаланарында јаан буудак болуп, јылытуларга экелип, хозяйстволордын экономиказына сүреен јаан чыгым јетирип јат.

Јер ижинин культуразын бийиктедери, јерлерди аайлу-башту тузаланары ла кыра јерлердин структуразын јарандыраары јанынан бастыра ла иштер өткүрилди деерге болбос деп, пленум темдектеген. Кыра јерлердин структуразында ашфуражный ла анчадала аш-бобовый культураларга сүрекей ас јер берилген, мынызы азыралдардын тогын тын жабызадып јат.

Минеральный ла органический удобрениелерди тузаланарына керектү ајару јетирилбей јат, минеральный удобрениелерди корыырын кичеебей турган учуралдар бар. Хозяй-

стволордын ла «Јуртхозтехниканын» јерди јемиттү эдетен отрядтары уйан күчтү болуп артып турганча. Јаландарга чиринти (перегной) тартып апарар пландар жүк ле јарым-дай бүдет.

Кыралар чөптөлгөниле тартыжу уйан өткүрилип јат, севообороттордо парлар ас, чөп өлөңдөрлө, јуртхозяйственный өзүмдерге каршу јетирип турган курт-конустарла агротехнический ле химический аргаларла тартыжары элбек тузаланылбай јат.

Продуктивносты жабызап, бу өйдө бир гектардан жүк ле 2—6 центнер кургак өлөң берип турган чабындарды ла одорлорды тизинен ала ла үстинен јарандылары јанынан керектү иштер өткүрилбей јат. Ар-бүткен чабындардын јерлери жүк ле 40 процентке, Кан-Оозы ла Көксуу-Оозы аймактарда дезе турганы ла 20 процентке тузаланылат. Районированный ашфуражный культуралардын ла көпжылдык өлөңдөрдүн бийик түжүмдү сортторынын үренин иштеп алатан ла көптөдө өскүретен чокум система тизөлбөгөн.

Тоололгон једикпестер көп јанынан јуртхозяйственный культуралардын түжүми жабызаарына экелген, мынызы анчадала Майма, Шебалин, Турачак аймактардын совхоз-торында иле көрүнөт.

Азыралдын ичкери өзүмдү бүдүмдерин иштеп аларынын кеми араай көптөйт, 1978 јылда омор белетелген азыралдардын текши кеминде жүк ле 27 процент болгон. Сенаж белетеерин керексизбеген учуралдар бар, оны иштееринин технологиязын бузуп јадылар. Пресс-подборщиктер, өлөңди кейге эрчимдү соктыратан установкалар чек јеткил эмес тузаланылат. Өлөңнин витаминдү кулурын белетейтен агрегаттардын технический аргалары түгезе тузаланылбай јат. Азыралдын чындыйын бийиктедерине ајару ас јетирилет.

Јуртхозяйственный техниканы тузаланарында једикпестер көп. Тракторлордын јылына ла орто тооло айына бүдүрип турган ижинин кеми эмдиге ле жабыс болуп јат. Машиналарды иштедеринин эмдиги өйдөги эп-сүмелери, технический јеткилдештин планово-предупредительный системазы ла инженерный службалардын специализациязы уйан тузаланылат. Бир кезек хозяйстволордо техниканы јалан ижи башталар алдында белетейтени јылдан јылга улалып барат. Күйгүр немелер ле сүркүштер, техниканы ремонттоорына берилген материалдар ла акча канайда чыгымдалып турганына чын-чике учет ло керектү шинжү, анайда ок дезе

механизаторларды материалый јанынан јилбиркедери ончо јерлерде тӱзӱлгӱн деп айдарга болбос.

Ипатовский районнын кырачыларынын јакшынак ченемелин областтын кезик хозяйстволорында јастырамыстыра тuzаланып, кезикте массово-политический ле культурно-бытовой сурактарды бириктире аайлабай, механизированный иштерди инженерный јеткилдеш јогынан ӱткӱрип, машиналарды кӱп сананыш јогынан ла бириктире иштедип турулар.

«Јуртхозтехниканын» предприятиялери эм тургуза научно-технический ичкери ӱзӱмнин ӱткӱреечилери боло бербеген, колхозтордо ло совхозтордо техниканы бийик арбынду тuzаланарында каруулу болорын ла баштанкайын кӱргӱскилебей јат.

Кезик партийный организациялар јаскы јалан ижинин ле тӱжӱм јуунадарынын ӱйинде коммунисттерди каруулу јерлерге тургузар, партийный, партийно-комсомольский группалар тӱзӱӱр ишти ујан ӱткӱрип, олардын кӱнӱн сайын бӱдӱрип турган ижин коомой башкарып турулар.

Бир кезек аймактардын партийный ла хозяйственный органдары азырал тӱзӱлгӱзин тыгыдатан эн учурлу арганын — мелиорациянын тебӱлерин тӱргендедери учун, олар каруулу болуп турганын эм тургуза јакшы ондогылап албаган. Јер суактаар системалар ла јер сугарар оборудование ас арбынду тuzаланылат.

Кезик баштамы партийный организациялардын тӱзӱмӱлдӱ ле партийно-политический ижи КПСС-тин Тӱс Комитединин июльдагы (1978 ј.) Пленумынын ла «Областынын колхозторынын ла совхозторынын азырал тӱзӱлгӱзин тыгыдарына болужатан иштер керегинде» КПСС-тин крайкомынын бюросынын некелтелерин эм тургуза јеткилдебей јат. Азыралды кӱптӱдӱ эдери учун социалистический мӱрӱйди тӱзӱӱринде кӱп једикпестер бар, мынан улам дезе, мал ижинин продукциязын белетеери јанынан государственный јакылталарды да бӱдӱреринде тутактар болуп јат.

ӱрӱги суракты шӱӱжеле, КПСС-тин обкомынын пленумы оны мынайда чокумдаган:

— КПСС-тин XXV съездинин, Тӱс Комитеттин июльдагы (1978 ј.) Пленумынын јӱптӱрин, этти, сӱтти ле мал ижинин ӱскӱдӱ продукталарын кӱптӱдӱ эдер ишти тыгыдары керегинде КПСС-тин Тӱс Комитединин Письмозынан јарталып турган задачаларды јенӱлӱ бӱдӱрерге амадап, азыралды кӱптӱдӱ эткени ле, онын чындыйын јарандырга

ны ажыра мал ижинин продукциязын эдетен ле белетейтен
государственный жакылталарды жөнүлү бүдүрерин область-
тын партийный организациязынын, журт жердин бастыра
ишчилеринин эн учурлу задачазы деп бодоор.

— «1979 жылда түжүм жуунадарын, журтхозяйственный
продукталар ла азыралдар белетеерин ле 1978—80 жылдар-
да малды жөнүлү кыштадарын жеткилдеери жанынан үзеери
өткүретен иштер керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин
ле СССР-дин Министрлер Совединин жөбин кыйалта жогы-
нан бүдүрерин жеткилдеер.

Пленум партиянын райкомдорына, аймакисполкомдорго,
журтхозяйственный органдарга, партийный организациялар-
га, колхозтордын ла совхозтордын башкараачыларына
1979—1985 жылдарда общественный малдын ла улустын
акту бойынын малын азыралла жеткилдегедий бек азырал
төзөлгөзин кажы ла хозяйстводо төзөөрүн, анайда ок дезе
ээчий жылга арткадый керектү страховой азырал белетеле-
рин жеткилдезин деп жакыган.

Пленум колхозтордын ла совхозтордын баштамы пар-
тийный организацияларын азырал эдер иштин партийный
башкартузынын кемин бийиктетсин, общественный малды
азыралла жеткилдеери, КПСС-тин Төс Комитединин июль-
дагы (1978 ж.) Пленумынын ла этти, сүтти ле мал ижинин
өскө дө продукталарын көптөдө эдер ишти тыгыдары ке-
регинде КПСС-тин Төс Комитединин Письмозынын некел-
телерин бүдүрери учун кадрлардын каруулу болорын кө-
дүрзин деп кычырган.

Кажы ла хозяйствонун аялгаларына келиштире ком-
мунисттерди иштин эн учурлу участокторына тургузарын
жартап алар, партийный ла партийно-комсомольский груп-
палар төзөөр, олардын күнүн сайын бүдүретен ижин жет-
килдеер, эн учурлу журтхозяйственный иштерди идеологи-
ческий жанынан жеткилдееринин сурактарын шүүп алар.

Партийный, профсоюзный, комсомольский организация-
ларга журтхозяйственный продукцияны ла общественный
малга азыралды көптөдө эдери учун, кажы ла кыра-жалаң-
га «чындыйдын темдегин» берери учун текши социалисти-
ческий мөрөйди баштаар керек. Мөрөйдин өдүп турган
айын улам ла областьтын ла аймактардын газеттеринде,
радио ло телевидение ажыра жарлаар. Озочыл коллектив-
тердин ле иштин маяктарынын једимдерин бириктире жуур
ла калык-жоннын ортозына таркадар.

Культуранын, су-кадык корыырынын, садунун ла бы-

товой јеткилдештинг ишчилерине текши јуртхозяйственный иштердинг ѳйинде колхозчыларды ла совхозтордынг ишмекчилерин не ле немеле јеткилдеерининг ченелген эп-сүмелерин элбеде тузаланар керек.

Пленумда тургузылган суракты шүўжеринде партийный, советский, комсомольский ле хозяйственный ишчилер турушкан.

Пленум јоп чыгарала, 1979—1985 жылдарда азыралды көптөдө эдери ле онынг чындыйын бийиктедери јанынан КПСС-тинг обкомынынг бюрозынынг ла облисполкомнынг јөптөгөн иштерин јараткан.

Пленум областьтынг коммунисттери, јурт хозяйствонынг бастыра ишчилери азырал төзөлтөзин тыгыдатан программаны бүдүреринде керектү турумкайын ла иштеги көдүрүнгизин көргүзип, мынынг шылтузында мал ижининг продукталарын көптөдө эдери јанынан КПСС-тинг Төс Комитедининг июльдагы Пленумынынг тургускан задачаларын бүдүреринде билдирүлү једимдерге једер деп турганын айтты.

ИШТИНГ ЛЕ АМЫР-ЭНЧУНИНГ БАЙРАМЫ

Баштапкы май — бастыра јер-телекейдинг ишкүчиле јаткандары империализмге удурлашкан тартыжуда, амыр-энчү, демократия ла социализм учун тартыжуда бирлик күүн-санаалу болорынынг Күни.

I-кы Майдын байрамын өткөн јүсјылдыктынг учында темдектеп баштаган. 1896 жылда Баштапкы майда Американын Бириктирген Штаттарынынг ишмекчилери 8 час иштенер күн тургуссын деп некеп, бастыратекши забастовка өткүргендер. Ол өйдө башкару бастовать эткен ишмекчилерди күүн-кайрал јоктонг туй баскан. Је Американын ишмекчилерининг бойлорынынг праволоры ла јилбүлери учун героический тартыжузы көп ороондорго элбеде таркаган. II Интернационалдын Парижте өткөн учредительный конгрессинде Баштапкы майдын күнин ишкүчиле јаткандардын телекейлик бирлигининг күни эдип јарлаган.

Баштапкы май «Бастыра ороондордын пролетарийлери, бириккилегер!» деп марксизмнинг төзөөчилери тургускан улу кычыруны јүрүмде бүдүрип турганы. Бу кычырула башкарынып, телекейдинг ишмекчи классы јаан јентүлерге ле јакшынак једимдерге једип алды.

Россияда ишмекчилер 1-кы Майды баштапкы катап 88 жыл мынан озо байрамдагандар. Социал-демократический кружоктордын члендери Петербургта јажытла маевка өткүргендер. Олор каан јанын антарарына, капитализмнин кыйынынан јайымданарына кычыргандар.

Россияда ишмекчилердин тартыжузын баштаган улустын ол кычырганы јүрүмде бүткен. Россия телекейде социализм јенген баштапкы ороон болуп алала, телекейде революционный тартыжунын јөмөнүтөн јери боло берди. Бистин Төрөлис эмди бастыра кижиликке јаркынду келер өйгө коммунизмге баратан јол көргүзип јат.

Советский Союзтын ишкүчиле јаткандары телекейдин революционный тартыжузынын алдына бойынын эдетен керектерин кыйа баспай бүдүрип туру. Советский улустын терең ле турумкай интернационализмдин албатылар бастыратекши тооп, јарадып турганы јарлу.

СССР-де коммунизмди бүдүрип турганы бастыра ороондордын албаты-калыгына оморкодулу јозок бололо, сүреен јаан интернациональный учурлу боло берди.

Советский Союзтын ишкүчиле јаткандары онынчы беш-јылдыктын баштапкы үч јылында јакшы иштенген. Бу өйдин туркунына албаты-хозяйствонун төс производственный фондторы 195 миллиард салковойго өзөлө, триллион салковойго јетти. Анайда бастыразы үч јылдын туркунына бисте эдилеп бүткен производственный ийде-күчтер алтанынчы јылдар башталып турарда ороондо бар ийде-күчтерге тен.

Албаты-хозяйствоны өскүрерине 370 миллиард салковой акча чыгымдалды. Ол баштапкы алты беш-јылдыкта чыгымдалганына тен. Јүстер тоолу јаны предприятиялер тудулган, олардын ортодо сүреен јаан индустриальный стройкалар, темдектезе, Новолипецкий заводто доменный печке, КамАЗ-тын баштапкы очереди, Европада эн јаан электростанциялар — Запорожьедеги ле Угледорсктогы ГРЭС-тер. Јурт хозяйстводогы иштерде электричествоны тузаланары 25 процентке көптөди.

Јурт хозяйствоны экономиканын тын өзүмдү ле бийик једимдү бөлүги эдилп аларына ууландыра партия өткүрип турган аграрный политика јенүлү бүдүп јат. Јурт хозяйство кургадылган ла сугарылган 230 миллион гектардан ажыра јаны јерлер алды. Ол ончозы колхозчылардын ла совхозтордын ишмекчилеринин чындап ла героический ижиле колбололо, 1978 јылда Төрөлиске 235 млн тонна аш берди!

КПСС-тин XXV съезди тургузып јөптөгөн социальный программа база јенүлү бүдүп туру. Албаты-калыктын јадын-јүрүминин материальный ла культурный кеми бийиктеди. Ишмекчилердин ле служащийлердин орто тооло ай сайын иштеп алып турганы 1960 жылдагы кеминен эки катап ажала, 160 салковойго шыдарлашты. Колхозчылардын ижи учун алып турганы калганчы 8 жылда төрт катап бийиктейле, айына 110 салковойго јетти.

Бешјылдык башталардан ала 6,5 миллион јакшы јазалду јангы квартиралар тудулган, 32 миллион советский кижі јангы квартирага кирди. Школдордын, больницалардын тоозы көптөгөн, оларды материальный јеткилдеери тыгыды, улустын иштенер айалгазы јаранды. «Экономический ле социальный өзүмнин бастыра ууламјыларында бистин ороон онынчы бешјылдыктын баштапкы үч јылынын туркунына чик јок ичкерилеп алганын темдектеер учурыс бисте бар» — деп, нөкөр Л. И. Брежнев КПСС-тин Төс Комитединин 1978 жылда ноябрь айдагы Пленумында айткан.

СССР-дин јангы Конституциязынын маанызынын алдыла совет обществонын социально-политический ле идейный бирлиги, ишмекчи класс, колхозчы-крестьяндар, интеллигенция Коммунистический партияны күреелей турганы там тыгыды. Оны СССР-дин Верховный Советин туткан выборлор јарт кереледи.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандары бешјылдыктын төртинчи јылын, бийик оморкодулу, јакшы амадулу баштадылар. Өткөн үч јылдын туркунына областта промышленный производство 14,4 процентке көптөгөн, иштин арбыны 13,5 процентке бийиктеген. Планга үзеери 1 миллион 200 мун салковойдын продукциязын эдип табыштырган. Бу јылдардын туркунына областтын экономический ле социальный өзүмине 115 миллион салковой акча чыгымдалган.

Колхозтордын ла совхозтордын материально-технический ийдези тынгыган. Јурт хозяйствоны өскүрерине 57 миллион салковой чыгымдалды. Јурт хозяйствонын продукциязын јылына эдип турганы, тогузынчы бешјылдыктагызына көрө, 16 процентке көптөгөн. Общественный малдын текши тоозы өсти. Областын хозяйстволоры государственного түк, ноокы, агнын мүүзин табыштырар јакылталарды бүдүрдилер.

Областын ишкүчиле јаткандарынын алдында быјылгы јылда јаан задачалар туруп јат. Промышленный продукцияны эдип чыгарары 2 миллион салковойго көптөөр. Ка-

питальный строительного государственного акчазын чыгым-даары 9 процентке көптөөр. Жолдор жазаарына 7 миллион салковойдон ажыра акча чыгымдалар. Коштор ло пассажирлер тартары чик жок көптөөр. Связьтин средстволоры, радио ло телевидение тынгыр.

1979 жылда КПСС-тин Төс Комитединин июльский (1978 j.) Пленумынын жөптөрүн жүрүмдө бүдүргөн баштапкы жылда журтхозяйственный производодо, анчадала мал өскүрер иште жаан једимдерлү болор керек. Ол јанынан бу јуукта КПСС-тин обкомынын пленумында жаан куучын болды. Быјыл область государственного 30800 тонна эт, 42400 тонна сүт, 30700 центнер түк, 13550 килограмм агнын мүүзин, 1880 тонна картошко, 1300 тонна маала ажын, 114 тонна мед, 2200 тонна јиилектер садары темдектелген.

1979 жылдын учында колхозтордо ло совхозтордо 140,2 мунг уй, 1 миллион 67 мунг кой ло эчки, 44,4 мунг жылкы болоры пландалды.

Кажы ла саар уйдан 1840 килограмм сүт саар, кажы ла койдон 2,3 килограмм түк кайчылаар, кажы ла эчкиден 450 грамм ноокы тараар, кажы ла сыгыннан 6 килограмм, чоокыр агнан бир килограмм мүүс алар задача туруп јат.

План закон боло берди. Партийный, хозяйственный башкараачылар, областьтын бастыра ишчилери эмди бастыра эрчимин темдектелген задачаларды бүдүрерине ууландырып турулар.

Экономиканы ончо јанынан тынгыдарын јеткилдеери јанынан партиянын кычырузына каруу эдип, көп ишмекчилер, колхозчылар, областьтын предприятиялеринин стройкаларынын, колхозтордын ла совхозтордын коллективтери беш-јылдыктын төртинчи јылынын пландарын өйинен озо бүдүрер, иштин чындыйын јарандыраар болуп молјондылар.

Горно-Алтайскта бөс согор фабриканын коллективи иштин арбынын бийиктедип, иштенер өйди јылыитарын астадып, продукциянын чындыйын јарандырып, чеберленип ле кымакайлап, ишмекчилердин иштенер ле јуртап јадар айалгазын јарандырып, беш-јылдыктын төрт јылынын планын 1979 жылдын 20 ноябрине бүдүрер, планга үзеери 927 мунг салковойдын продукциязын эдер болуп молјонгон. Фабрикада бөс согор цехтин бригадазы (бригадири нөк. Косых Ю. М.) беш-јылдыктын јакылтазын В. И. Лениннин чыкканынан ала 110-чы жылдыкка ла беш-јылдыктын төрт јылынын планын — јенил промышленностьтын ишмекчилеринин Күнине, 4 июньге, бүдүрер молју алган.

Байголдо агаш белетеер комбинатта агаш кезеечилердин бригадазы (бригадири нөк. Тяпков В. Н.) техниканы билгир тузаланып, иштин чындыйын жарандырып, 1979 жылдын планын 7 ноябрьга бүдүреле, жылдын учына жетире 4 мунг кубометр агашты планга үзеери кезер деп сөзин берген.

1106 номерлү ПМК-нын строительдеринин комплексный бригадазы (бригадири нөк. Кайгородов И. М.) жылдык планы 1-кы декабрьга бүдүрер, «Алтайсуустрой» тресттин Шебалиндеги ПМК-зынын бригадазы (бригадири нөк. Кинсфатер А. Р.) СССР-дин жаңы Конституциязынын экинчи жылдыгынын күнине бүдүрер болуп молжондылар. Беш жылдыктын 4-чи жылынын пландарын ойинен озо бүдүрер молжуларды анайда ок «Журтхозтехниканын» Шебалиндеги биригүзинин, Турачактагы хозрасчетный строительный участкаын коллективтери алдылар.

Кан-Оозы аймакта XXI партсъездтин адыла адалган колхозтын койчыларынын Социалистический Иштин Геройы нөк. Тоедов Ж. баштаган бригадазы бешжылдыкты төрт жылга бүдүрер баштанкай эткен. 1979 жылдын планын ойинен озо бүдүрер болуп Кош-Агаш аймакта Чапаевтин адыла адалган, Кан-Оозы аймакта «Путь Ленина» колхозтын, Ондой аймакта Калининнин адыла адалган колхозтын Шашакмандагы фермазынын колхозчылары, Маймада ченемелдү журтхозстанцияда уй саачы нөк. Лашутина Н. Н., Жабагандагы совхозто уй саачы нөк. Ерутина Е. С., Кызыл-Өзөктөги совхозтын уй саачылары нөк. Понимасова А. П. ла нөк. Черепанова П. О., Кош-Агаш аймакта «Кызыл Мааны» колхозтын койчызы нөк. Саблаков И. А., Кенгидеги совхозтын койчызы нөк. Саданчиков В. К., Жабагандагы совхозтын койчызы СССР-дин Верховный Советинин депутады нөк. Тоетов Л. А. молжондылар.

Партиянын обкомынын бюрозы социалистический мөрйди мынан ары тыгыдарына жаан учур берип, бу адалган коллективтердин ле озочылдардын баштанкайын жарадала, областьта элбеде таркадар деп жөп чыгарды. Баштанкай эткен озочылдардын айткан сөзи жүрүмде бүдеринде аланзу жок.

Бешжылдыктын төртинчи жылын бөс согор фабриканын, «Электробытприбор» заводтын, «Подгорный» совхоз-заводтын, эткомбинаттын, Караколдогы сырзаводтын коллективтери баштадылар.

Горно-Алтайский ЛСУ-нын 3-чи прорабский участогы-

нын коллективи выборлордын күнине — 4 мартка 1-кы кварталдын планын ажыра бүдүрди. Кийим көктөөр фабри-канын ишмекчизи Новоселова В. В. 4 мартка бешжылдык башталганынан ала алты жылдын планын бүдүргөн.

Кош-Агаш ла Улаган аймактардын ишчилери ноокы тараар пландарды бүдүрип салдылар. Эчкинин ноокызын государственного табыштыратан планды Кош-Агаш аймакта «Путь к коммунизму», Чапаевтин адыла адалган, СССР-дин 50 жылдыгынын адыла адалган колхозтор, Улаган ай-макта «Советский Алтай» совхоз ажыра бүдүрдилер.

Жакшынак жегүге А. Лигостаевтин адыла адалган сыйды эки катап алган Уакыт Махметов једип алган. Кош-Агаш аймакта «Путь к коммунизму» колхозто онын бригадазы кажы ла эчкиден 801 граммнан ноокы тарайла, социали-стический молјуны ажыра бүдүргөн, бойынын алдындагы једимдерин ажа конды.

Государственного сүт ле эт табыштырар албаты-хозяйствен-ный планды Кан-Оозы аймактын ишчилери јакшы бүдүрип турулар. «Путь к коммунизму» колхозтын Мооты-Оозында-гы фермазынын коллективи быјылгы жылдын баштапкы эки айынын јакылтазын 108 процентке бүдүрди. «Путь Ле-нина» колхозтын уй саачылары Кабакова Валентина, Боен-кина Мария, Черепанова Ираида, Черепанова Мария ла өскөлөри де сүт саар эки айдын јакылтазын 140—170 про-центке бүдүрдилер.

Ленинский коммунистический субботникке, Баштапкы майга учурлай областта социалистический мөрөй там тынгыган.

«СССР-дин албаты-хозяйствозын өскүрер баштапкы беш-жылдык планнын 50-чи жылдыгы керегинде» КПСС-тин Төс Комитединин јөби социалистический мөрөйді јангыдан эл-беткен. Бу документте бистин ороон өткөн улу јаан јол, бистин бүдүргөн пландарыс, једип алган једимдерис көргү-зилген. Бистин бешжылдыктарыстын кажызы ла социализм-нин ле коммунизмнин јенүлерине болуп, бистин албаты-нын героический ижи керегинде айдылган бир улу книга-нын јакшынак бажалыктары.

Баштапкы майдын күнинде бистин бастыра планета кызыл мааныларла бүркелер. Бу ырысту јаскы күнде бас-тыра јер үстинин ишкүчиле јаткандары обществоны рево-люционный јангыртары учун, бастыра албатылардын јарык келер өйи учун тартыжарга беленин көргүзер.

Бистин Төрөлистин городторы ла јурттары байрамга

кееркедилер. Јастың, иштиң ле амыр-энчүниң байрамын, бистин орооннын бастыра албатылары Төрөлиниң карындаштык албатыларынын көп нацияларлу үзүлбес најылыгы, пролетарский интернационализмниң ээжилери жүрүмде бүткен улу социалистический Ада-Төрөли учун сүүнип ле оморкоп уткып турулар.

Партия ла Советский государство КПСС-тин XXIV съезди тургускан амыр-энчүниң Программаны ла амыр-энчү, телекейде ороондо өмөлөжөри учун, албатылардын јайымы ла камааны јок болоры учун тартыжуны там тыңдары јанынан партиянын XXV съезди јараткан программаны жүрүмде эрчимдү ле турумкай бүдүрип турулар. СССР-дин тышјанындагы политиказын планетаның бастыра прогрессивный ийделери јараткан.

Телекейде империализм, реакционный ийделер, Пекинниң башкараачылары амыр-энчү болорына буудак эдип, јуу-јепселдерди көптөдип јадылар. Китайдын агрессорлары социалистический Вьетнамга јуулап кирген. Пекинниң башкараачыларынын агрессиязын јаратпай совет албаты, социализмниң најылык ороондорынын ишкүчиле јаткандары, бастыра прогрессивный улус туруп чыккан. «Вьетнамга тийбезин!» деп бастыра совет албаты некеди.

«Агрессорды туй согор!» деген кычырула Кош-Агаш јуртта Вьетнамнын героический албатызыла бирлик күүн-санаалу болорынын митинги өткөн. Милитаристский Японияла јууда турушкан кижилер, иштиң ветераны, Кош-Агаш аймактагы јурт Советтин исполкомынын председатели М. Б. Шонкоров митингте бойынын куучынында айтты: «Маоисттердин дивизиялары социалистический Вьетнамнын јерине јуулап киргени керегинде јетирүни бис сүреен тың ачурканып уктыбыс. Мен, Советский Черүниң солдады болуп, кыдат јерди Япониянын олјочыларынан јайымдаарында турушкам. Ол өйдө, төртөн беш јылда, јуу-чак албатыларга кандый түбек экелип турганын бис көргөнис. Эмди маоисттер бойларынын черүлерин Вьетнамды јуулап ийип турарда, оны ундып салдылар эмеш пе?»

Героический Вьетнамла бирлик күүн-санаалу болорына учурлалган митингтер аймактын бастыра јурттарында өткөн. Ол митингтерде ишкүчиле јаткандар партиянын ла башкарунын тышјанында өткүрип турган политиказын ја-радып, 1979 јылдын пландарын бүдүрер ле ажыра бүдүрер, быјылгы јылды мергендү иштиң јылы эдер, ол ажыра бистин Төрөлистин экономический ле коруланар ийдезин ты-

ныдарына јөмөлтө эдер деп, КПСС-тин Төс Комитетине ле Советский башкаруга сөзин бердилер.

Турачакта сарју ла сыр эдер комбинаттын коллективи быјыл 17 февральда эртен тура Китай социалистический Вьетнамга табару эткен деп угала, героический Вьетнам албатыла бирлик күүндү болорынын митингин өткүрди.

Алтайский геофизический экспедициянын коллективинде өткөн митингте јуунын кийиндеги јылдарда Китайда болгон нөк. Баранов куучын айдала, мен эки уул өскүрип чыдаткам, олорло кожо Төрөлимди корулап јуулажарым, керек болгожын Вьетнамды да корулап барарым деди.

Ондой аймакта өткөн митингтерде коронду сөстөрдү Ада-Төрөл учун улу јууда турушкан ветерандар, ада-эне-лер, јашөскүрим айттылар: «Мен 1945 јылда Китайды Япониянын олјочыларынан јайымдаарында турушкам — деп, ДРСУ-нын ишмекчизи нөк. Володин М. С. айтты. — Онон эки јылдын туркунына Китайдын јууда оодылып-чачылган хозяйствозын орныктырарына болушкам. Эмди менин ол болужым социалистический Вьетнам Республиканын энелеринин ле балдарынын көзинин јажын төгүп турган деп угарга сүреен ачу».

Горно-Алтайск городто абра-чанап эдер заводто эки сменанын ортодо өткөн митингтин резолюциясында мынайда бичилген: «Китайдын черүлерин Вьетнамнын јеринен тургуза ла чыгарары керегинде некеген Советский башкарунын угузузын бистин заводтын коллективи јарадып туру. Китай социалистический Вьетнамга калјурып табарганына каруу эдип, бистин коллектив бир суббот күнде — 1979 јылда 24 февральда акча албастан иштеер болуп молјонып туру. Ол күн иштеп алган 1200 салковой акчаны Вьетнамга болужар фондко көчүрер...»

Чемалдагы орто школдын үренчиктери СРВ-ле бирлик күүн-санаалу болорына учурлалган митингте воскресник өткүреле, тартыжып турган Вьетнамга болужар фондко 50 салковой көчүрер болуп молјондылар.

Шебалин аймакта Чаргыдагы совхозтын шоферы В. П. Ишков митингте совхозтын ишчилерин империалисттердин ле Пекиннин реакционерлеринин каршулу кылыктарына удурлаштыра тартыжуга јөмөлтө эдип, иштин арбынын бийиктедерине, јакшы чындыйлу иштеерине кычырды. Ол ок митингте үй улустын ла энелердин адынан куучын айдып, нөк. Елекова Т. Г. айтты: «Бис бастыра национальносттордын балдарынын үстинде амыр-энчү тегери

болзын деп күүнзеп турус. Бу түбек-чакту ла јеткерлү өйдө бис слерле кожо, Вьетнамнын үй улузы!»

Горно-Алтайскта ремонтно-строительный управлениенин ишмекчилери митингте коллективте кажы ла кижии Вьетнамга болужар фондко төрт час иштенер деп јөптөшкөн.

Китай социалистический Вьетнамга јуулап кирген баштапкы ла күнде бистин областьта 50 митинг өткөн, олордо 12 муннан ажыра кижии турушкан, 160 кижии куучын айткан. Бир айдын туркунына областьтын ишкүчиле јаткандары амыр-энчүнинг советский фондына көп мунг салковой акча көчүрген.

Бистин партия, бастыра совет албаты, социализмнин најылык ороондорынын карындаштык албатыларыла кожо, Баштапкы майдын алдында телекейдин ишмекчи классыла, капиталдын ороондорында элбек демократический калык-јонло, Азиянын ла Африканын камааны јок јиит государстволорыла, национально-јайымданары учун тартыжып тургандарла, амыр-энчү, демократия, социальный ичкери өзүми учун тартыжып тургандарла бойынын классовый бирлик күүн-санаалу болгонын база катап керелеп, көргүзип туру.

Бис социализмнин најылык ороондорынын бирлигин тындыдары учун, телекейде кату айалганы там јымжадары учун, јуу-јепселдерди јоголторы, албатылар јайым ла камааны јок болоры, олор бойлорынын ортодо јакшы колбуларлу болоры учун, ишкүчиле јаткан улустын јадын-јүрүмин јарандыары, бастыра кижиликтин социальный ичкери өзүми учун мынан да ары чылаазыны јоктон тартыжарыс.

К. ТИШКОВ,
КПСС-тин обкомынын пропаганда ла
агитация бөлүгинин заведующийи

9 МАЙ — ЈЕНУНИНГ КУНИ

1941 јылда 22 июньда 4 час эртен тура, калјуурган фашистский Германия амыр-энчүнинг јөптөжүзин бузуп, бистин ороонго табару этти. Ол күн СССР-дин күнбадыш грандагы тымыкты кенетийин артиллериянын коркушту тын күзүреген табыжы үзүп ийди, канаттарында крестү мундар тоолу самолеттордын јеткерлү күүлежи балдарды терен уйкузынан ойгозып ийди. Минсктин ле Киевтин, Смоленск-

тин ле Могилевтин, Каунастын ла Севастопольдын амыр јаткан албатызынын үстине бомбалар төгүле берди. Фашисттердин эки јүске шыдар дивизиялары, танктарынын учыкыйузы көрүнбес колонналары бистин гранисты бузуп, јуучакты баштап ийдилер.

Бу ачу-корон табыш ороон ичине јалкындый түрген јайыла берди. Эмди сүреен уур-күч ченелте келген туру деп советский улус билип ийген, је ол бистин Төрөлиске канча кире өлүм-шыра, түбек-јеткер экелерин озор билбеген де.

1941 јылда фашистский Германия ла онын союзниктери — Италия, Румыния, анайда ок фашисттер Европада олјолоп алган ороондор, болотты, электроэнергияны иштеп алары ла таш көмүрди казып алары јанынан СССР-ди ыраак та артыктап турган. Онын учун ол тушта өштү танктарды, самолетторды, артиллерийский орудиелерди, минометторды ла өскө дө јуучыл техниканы бистен көп эдип чыгарар аргалу болгон. Онон башка, олјого кирген ороондордын 180-ге шыдар дивизияларынын јуу-јепсели база германский командованиенин колына кирген.

Табаруны сакубас јанынан эткени өштүге база да јаан мөр болгон. Анайып, јуунын баштапкы ла күндеринен ала гитлеровецтер бистин орооннын јерине тереңжиде кирип, Советский Союзтын промышленный төс учурлу јерлерине јаба једип келеле, јуунын стратегический баштанкайын бойынын колына алып алган.

Је андый да болзо, Ада-Төрөл учун Улу јуу Гитлердин ле онын генералдарынын планы аайынча өткөн беде? Јок. Озор Кызыл Черүни кыска өйдин туркунына оодо соголо, јенүни јалкын кептү түрген јуулап аларга шүүнгендер. Озор граннын јанында ла болгон тартыжуларда Кызыл Черүнинг төс ийде-күчтерин курчап, оодо соголо, СССР-ди, күнбадышеввропейский ороондор чылап ок, эрмек јогынан бактырып алар деп иженгендер.

Је качан да ундылбас июньнын түнинин кийнинде, гранисты казыр фашисттер өдүп, олјочыл јуу баштаганынан ала узак та өй өтпөгөн, а нацисттердин бастыра јанынан шүүп, тургузып алган «Барбаросса» деп адалган планы бүдерине аланзыгандардын тоозы көптөй бергени буржуазный печатьтан јарталган. Күнбадыштагы политический ишчилерге ле военный специалисттерге фашистский Германиянын јуучыл ийде-күчтери јенүге качан да јединип болбозы јарт боло берди.

Төрөлинин кажы ла мукур јерин кайра баспастан кору-

лап турган Кызыл Черүнинг тынын кысканбай тартыжып турган жуучылдарынын героизмин угала, телекей үстиндеги ак-чек санаалу бастыра албатылар акту жүрегинен сүүнип оморкоп тургандар.

Советский государственный ла общественный строй көп национальностторлу орооныстын элбек ийде-күчтерин кыска өйдин туркунына бириктиреле, тыныдып алар арга берген. Анзыраган фашизмле өдүп турган от-жалбышту жуу-согуштарда советский албаты јана баспай, јалтанбазынан тартыжып, бойынын Төрөлин ак-чек сүүгенин, патриотизмин ле идейно-политический бирлигин көргүскен. Ийде-күчи уйан СССР-дин көп национальностторлу албатызынын ортодо удабай ла өөн-бөкөн, өштөжү башталар деп, өштүнин иженгени калас болды.

Је бистин ороон жуу-чак башталган ла согында бирлик жуучыл лагерь боло берген. Фронт ло тыл бир јудруктый түүлген. Өштүни оодо согуп, оны төрөл јеринен чыгара сүреле, фашизмди тазылынан ала чек јоголтор амаду советский улусты бириктирип, там жуукташтырып ийди. Јенүни жууктадарга амадап, ишмекчилер, колхозчылар, интеллигенция, башка-башка нацияларлу ла профессияларлу јаан да, јиит те улус — ончолоры фронтто ат-нерелү тартышкандар, тылда ат-нерелү иштегендер. Өткөн жуу-чак бистин колхозный строй бузулбас нак, социалистический јурт хозяйство жүрүмдик бек болгонынын ченелтези болды. Бу јаан ченелтени Туулу Алтайдын да колхозторы ла совхозторы јенүлү өдүп чыккан. Ада-Төрөл учун Улу жуунын өйиндеги сүреен јаан уур-күчтерди јенип, бистин колхозный крестьянство фронтты ла тылды аш-курсакла јеткилдейтен эн каруулу задачаны јенүлү бүдүрген. Жуунын јылдарында область государственного 217600 центнер эт, 25600 центнер сарју, 24400 центнер сыр, 15840 центнер түк, 750 мун цетнер сүт, 72768 центнер аш ла өскө дө јуртхозяйственный продукталар табыштырган.

Государствонын бюджетине областьтын ишкүчиле јаткандары 300 млн салковой акча жууп берген. Ада-Төрөл учун Улу жуунын фронтторында фашистский олјочыларла «Алтайдын комсомолы», «Алтайдын колхозчызы», «Колхозтын јашөскүрими» деп танковый колонналар, «Алтайдын истребители» деп авиасоединение, «Алтайдын комсомолы» ла «Ойроттын комсомолы» деп торпедный катерлер от-калапту жуулашкан, бу жуучыл техниканы Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандарынан жууп алган акчала эткен.

Ада-Төрөл учун Улу жуунын ойинде ат-нерелү ижи учун Туулу Алтайда јаткан 7 мун кижии башкарунын кайралдарыла кайралдаткан.

Жууда јенүни кем алатаны фронтто жуу-согуш өткүрип турган ийде-күчтерден камаанду болот, онын учун Коммунистический партия ла Советский башкару тос ајарузын Кызыл Черүни ле Флотты тыгыдарына эдии турган.

Бу эн каруулу задачаны бүдүрерге болуп, партия черүге ле флотко эн артык улузын ийген. Жуунын баштапкы ла беш айынын туркунына 1 миллионго шыдар коммунисттер, ол тоодо Горно-Алтайский областтын партийный организациязынан 700 коммунист, Советский Ийде-күчтерге аткарылган.

Фашизмге удурлаштыра өткүрилген баштапкы ла откалапту тартыжуларда бистин көп тоолу солдаттар ла офицерлер кижии кайкаар турумкайын, кайра баспазын, јалтанбазын көргүскендер. Онын да учун СССР-дин жуу-јепселдү Ийде-күчтери өштүнин тоозы көп лө тын јепсенген черүлеринин ичкерлежин токтодоло, ологго сүреен јаан јылыјту ла ондонып болбос согулта эткен.

1941 жылда Москванын жуугында өткөн исторический жуу-согушта немецко-фашистский черүнин тос группировказы оодо соктырткан, бу ла өйдөң ала жуунын өдөр аайы кубулып баштаган. 1942—1943 жылдарда дезе Волгада, Кавказ учун ла Курсктын жуугында өткөн, немецко-фашистский черүлерге сүреен јаан өлүмдү ле јылыјтулу болгон жуу-согуштардын кийинде, Ада-Төрөл учун Улу жуунын айалгазы кезем кубулган. Советский Ийде-күчтер бу өйдөң ала стратегический баштапкайды бойынын колына алып, бастыра фронтло чөйилип барган коркушту тын согулталарлу ичкерлежин баштайла, фашистский олјочыларды Төрөлистин јеринен чыгара сүрүп ийгендер. Бистин черү бойынын интернациональный молјузын бүдүрип, Европанын ла Азиянын көп тоолу жүзүн-башка укту албатыларын фашистский олјодон јайымдаган. Советский Ийде-күчтердин јоткондый согулталарына чыдажып болбой, фашистский Германия учы-учында, 1945 жылда 8 майда, бактырткан.

Советский черүлер жуунын жылдарында стратегический 51, ол тоодо ичкерлештү 35, операция өткүрген. Москванын ла Ленинградтын жуугында, Волгада, Кавказ учун ла Курсктын жуугында өткөн жуу-согуштар, Белорусский операция, Берлинский от-јалбышту тартыжу, өскөлөри де жуулардын историязына эн артык военный искусство болуп кирген.

Коммунистический партия ленинизмнин идеяларына үредип, тазыктырган јуучылдар Улу Октябрьдын јенүлерин корыырында бастыралары героизмин көргүскендер. Јуу-согуштарда эткен подвигтери, героизми учун 7 миллион јуучыл ордендерле, медальдарла кайралдаткан. Он бир мунг беш јүстен ажыра јуучылга дезе Советский Союзтын Геройынын бийик ат-нерези берилген. 184 мунга шыдар партизандар база ордендерле, медальдарла кайралдаткан.

Јуучыл полкторго, дивизияларга ла корпусларга 10900 орден берилген. Көп тоолу частытарга, соединениелерге ле объединениелерге гвардейский ле өскө дө мактулу аттар берилген. Бресттеги шибееге шибее-герой деп ат-нере адалган. Москвага, Ленинградка, Волгоградка, Киевке, Минскке, Севастопольго, Одессага, Новороссийске, Керчьке, Тулага город-герой деп ат-нере берилген.

Социалистический Төрөлин, онын јайымын корулаган Советский Черүнин рядтарында Туулу Алтайдан барган мундар тоолу уулар ла кыстар база болгон. Төрөлин јайымдаачы јуу-согуштарда јалтанбазынан тартышканы учун ла јуучыл подвигтери учун Туулу Алтайдын 6555 кижизи ордендерле, медальдарла кайралдаткан. Туулу Алтайдын 23 јакшынак ууларды дезе Советский Союзтын Геройы деп ат-нере адаткан.

Ады-чуу элбек јарлу боло берген мындый летчиктердин: Александр Покрышкиннин ле украин уул Иван Кожедубтын, белорус партизан Константин Заслоновтын ла јуучыл-поэт татар Муса Джалильдин, пехотинец армян Федор Саркисовтын, артиллерист алтай уул Темирей Казаковтын, чечен снайпер алтай уул Семен Тартыковтын ла јүстер мундар тоолу Төрөлине чындык болгон өскө дө уулардын мактулу керектериле советский улус јолду оморкоп туру.

«Эмди, качан одус јылдан ажыра өй өдө берген согында, бистинг черүнинг јуучылдарына, командирлерине, политичилерине кандый сүреен уур-күч ченелтелер келишкен, бу ончозы чын ла болды эмеш пе деп, онын ончозына чыдашкадый болгон бо деп сананганда, бүтпегедий де» деп, Леонид Ильич «Кичү јер» деп книгазында бичиген.

Јенүни јуулап алган јуучылдардын подвигтери јашөскүрим эмди де Төрөлине ак-чек, чындык болуп служить эдерине үренгедий јозок болуп јат. Ада-Төрөл учун Улу јууда турушкан ат-нерелү салымду улус бистинг ороондо күндүде ле јаан тоомјыда јүрет. Оны КПСС-тин Төс Комитединин ле СССР-дин Министрлеринин Соведининг бу јуукта

чытарган «Ада-Төрөл учун Улу жуунун туружачыларынын материально-бытовой айалгаларын оноң ары жарандылары керегинде» деп јөби керелейт.

Төрөли учун героически тартыжып туруп корогондорды, оноң башка, эмдиге јетире черүде ле флотто служить эдип тургандарды, албаты хозайстводо иштеп тургандарды, јажы једип, амыраарга јүргүлей берген ветерандарды күндүлөп ле тооп тургандарын керелеп, советский улус 9 Майды — јенүни күнин јылдын сайын текши албатылардын байрамы эдип, темдектеп туру. Бу күнде бистин албаты Коммунистический партияга башкартып, телекейлик исторический јенүни алган мактулу Советский Ийде-күчтерди акту јүрегинен уткып турулар.

В. ЗЕМЛЯНСКИЙ,
Горно-Алтайский облвоенкоматтын политбөлүгинин
начальниги, подполковник

ПЕЧАТЬТЫҢ КҮНИ

Советский улус бойларынын јанжыккан байрамын — Печатьтын күнин КПСС-тин XXV съездинин јөптөрин, онынчы бешјылдыктын пландарын ла социалистический молжуларды јенүлү бүдүрерине ууландырылган эрчимдү иштин ле политический көдүрининин айалгазында уткып турулар. Бу јаан идейно-политический учурлу јанжыгу боло берген байрамды орооннын ишкүчиле јаткандары РКП(б)-нин XI съездинин В. И. Лениннин төзөгөн «Правда» газеттин баштапкы номери ак-јарыкка чыкканынын онынчы јылдыгыла колбой јараткан јөби аайынча 1922 јылда 5 майда баштапкы катап элбеде темдектеген. Је јангы бүдүмдү печатьтын күнин, ол өйлөрдөги айдышла болзо, «пролетарский печатьтын революционный чыккан күнин» темдектейтен јанжыгу оноң чик јок озо башталган. Онызы Россияда күнүн сайын чыгып турган баштапкы текшиполитический марксистский газетке — «Правдага» ишмекчи класс ла онын авангарды — коммунистический партия идейный, материальный ла организационный јөмөлтө јетиретенинин эп-сүмези болгон.

В. И. Ленин большевистский партийный печатьтын төзөөчизи, онын көп изданиелеринин редакторы ла эрчимдү корреспонденти болгон. Ол бойын корреспондент, литератор

деп адап туратан. Эмиграцияда жүрер тужында ол Россияга, «Правда» газетке жууктап аларга, Парижтен Польшадагы Краков городко келеле, анда жадарына јоп аларга бичиген документтерде бөйы керегинде «Правда» деп орус демократический газеттин корреспонденти болуп жадым...» деп бичиген. 1912—1914 жылдарда В. И. Ленин «Правда» газетте бойынын 280-нен ажыра статьяларын ла заметкаларын жарлаган.

Советский государствонун ичкери өзүминин историясында «Правда» газет бистин печаттын, коммунистический пропаганданын ла элбек јетирүлер эдер средстволордын ичкери алдында, баштаачы јеринде туруп јат. Эмди бистин ороондо СССР-дин 57 албатызынын тилдери ле сегис мунга шыдар газеттер чыгып јат. Олордын бир ле каттап чыгып турган тиражы 170 миллион экзemplяр. Ороондо чыгып турган журналдардын ла журнал кептү издаиелердин тоозы 4860, олордын жылдык текши тиражы 3 миллиард 47 миллион экзemplяр. Орооннын кажы ла билезине орто тооло төрт экзemplярдан ажыра периодический издание келижип јат. Ого үзеери жылына текши тиражы бир миллиард сегис жүс миллионнон ажыра жүзүн-башка бичиктер ле брошюралар кепке базылат. Јартап айтса, орооннын кажы ла кижизине орто тооло јети издаиеден келижет. Кепке базылган издаиелердин мындый элбек таркаганы советский прессанын чындык демократический учурын, советский улустын культуразынын кеми бийик, политический таскамалы тын болгонын керелеп јат. Советский печаттын ижинде профессионал-журналисттер ле коштой миллиондор тоолу ишмекчи ле јурт корреспонденттер туружып, јаан учурлу политический, экономический ле социальный сурактарды шүүжерине ле бүдүрерине партияга ла Советский башкаруга јаан јөмөлтөзин јетиргилейт.

Бистин Коммунистический партия ла Советский башкару албатынын жадын-јүрүмиле, ижиле колбулу јаан учурлу политический, экономический, социальный сурактар аайынча јөптөр, орооннын закондорын јарадардан озо, олорды печать ажыра јарлап, текши албаты шүүжерине тургузатаны јанжыгып калган.

СССР-дин албаты-хозяйствозын өскүреринин беш жылдыктарынын пландарын, орооннын жагы Конституциязынын проегин ле өскө дө көп закондордын ла јөптөрдin проекттерин шүүжер тужында советский улус бойларынын күүн-санааларын, шүүлтелерин элден озо төс лө јербойын-

дагы газеттердин страницалары ажыра айткандар. Улустын печать ажыра айткан шүүлтелери јаан учурлу јөптөрдү ле закондорды јарадар тужында ајаруга алынган.

Советский печатьтын текши албатынын трибуназы болгон учурын нөкөр Л. И. Брежнев мынайда чокумдап айткан: «Бистин пресса — советский кажы ла кижиге туружар аргалу күнүн сайын иштеп турган текшиалбатылык трибуна. Мында бистин сүүнчилерис ле кородожыс, једимдерис ле једикпестерис керегинде, бистин бастыра јадын-јүрүмис, амадуларыс, бүдүрип турган иштерис керегинде ачык-јарык айдылып јат. Онын учун партийный ла государственный органдардын јаан учурлу јөптөринин көбизи печатта јаралалып шүүжилген кийинде јарадылганы ла јарадылып турганы текши јарт».

Коммунистический партиянын ла Советский башкарунын ич ле тыш јанындагы политиказын элбек калык-јоннын ортодо јартап тура, советский печать ороонды экономический ле социальный јанынан өскүреринин КПСС-тин XXV съездинин тургускан ла јараткан планын јадын-јүрүмде бүдүрерине, онынчы бешјылдыктын төртинчи јылынын ла бүткүл бешјылдыктын пландарын ла социалистический молјуларын јенүлү бүдүрерине јаан јөмөлтөзин јетирет. Күнүн сайын чыгып турган изданиелер советский улусты науканын ла техниканын јангы једимдериле, озочыл ченемелдерле таныштырып, оларды иште текши тузаланарын түргендерине болужат. Иштин тузазын ла чындыйын бийиктеринде јаан учурлу эп-органы — социалистический мөрөйдү төзөөринде ле онын једимдерин текши јарлу эдеринде печатьтын учуры сүрекей јаан.

Печатьтын төс јерлердеги де, јербойындагы да органдары Коммунистический партияга башкартып, бирлик уулам-јылу, бирлик амадулу иштегилейт.

Туулу Алтайдын ишкүчиле јаткандарынын политический иштердеги, экономический ле социально-культурный строительстводогы једимдери, амадулары, ижиндеги болуп турган једикпестери ле оларды јоголторына ууландырылган ижи областта чыгып турган газеттерде, јайалталу бичиичилердин јангы произведениелери Алтайдагы бичиктер чыгарар издательствонун Туулу Алтайдагы бөлүгинин чыгарып турган бичиктеринде күнүн сайын көргүзилет.

Быјыл Туулу Алтайдын печатный органдарынын тоозына Кош-Агаш ла Шебалин аймактарда чыгып турган «Чуйские зори» ле «Сельская новь» деп эки газет кожулганы

областьтын ишкүчиле јаткандарынын политический ле культурный јүрүминдеги сүрекей јаан учурлу ла сүүнчилү једими деп темдектеер керек. Туулу Алтайда эмди «Алтайдын чолмоны» ла «Звезда Алтая» деп эки областной ло «Чуйские зори» ле «Сельская новь» деп эки аймачный газет чыгып туру. Олордын текши тиражы 33600-ке шыдарлажып јат.

Бистин газеттер областьтын партийный организациязына башкартып, КПСС-тин XXV съездинин, партиянын Төс Комитединин ле Советский башкарунын јаан учурлу јөптөрин, јербойындагы партийный ла советский органдардын јөптөрин Туулу Алтайдын эл-јонына јартаары, ишкүчиле јаткандарды ол јөптөрди, онынчы бешјылдыктын төртинчи јылынын ла бүткүл бешјылдыктын пландарын ла социалистический молјуларын јенүлү бүдүрерине көдүрип, албаты-хозяйствоозынын бастыра бөлүктеринде иштин тузазын ла чындыйын бийиктедерине, науканын ла техниканын, озочыл ченемелдин эн јангы једимдерин элбеде тузаланарына, једикпес-тутактарла тартыжарына ууландырылып турулар.

Областьтын газеттери албаты-хозяйствоонын бастыра бөлүктеринде социалистический мөрөйді чокум төзөөрине ле эрчимдү өткүрерине, онын улусты бастыра јанынан тазыктырар учурын бийиктедерине јаан ајару эдип турулар. Областной газеттердин страницаларында иштеги коллективтерде өдүп турган социалистический мөрөйдін једимдерине учурлалган материалдар күнүн ле сайын јарлалып турулар. Бой-бойлорыла мөрөйлөжип турган аймактардын, предприятиелердин, хозяйстволордын ла коллективтердин ортодогы социалистический мөрөйгө учурлалган аңылу полосалар белетелип ле базылып туру.

«Алтайдын чолмоны» газетте ай ла сайын социалистический мөрөйгө, албатынын шинжүзине, иштин тузазын ла чындыйын бийиктедери учун тартыжуга, пропагандисттердин ижине, ишкүчиле јаткандардын письмолорына, областьтын төс городынын улузынын ижине, литературага ла искусствого учурлалган аңылу страницалар, советский закондордын, социалистический јадын-јүрүмнин, ар-бүткенди корыырынын, албатынын үредүзинин, су-кадыкты корыырынын ла өскө дө көп тоолу јаан учурлу керектердин сурактарына учурлалган толуктар улам сайын чыгып туру. «Иштин озочылыла туштажу» деген рубриканын алдында неделе ле сайын јанжыккан интервью салылып јат. Быжылгы јыл Баланын јылы деп јарлалганыла колбой балдарга,

олордын үредүзине, таскадузына, творческий ижине учур-
лалган материалдар жарлалары көптөгөн.

Алтай албатынын жадын-жүрүмине, жанжыгуларына учур-
лалган материалдар «Бойыстанг камаанду сурактар» деген
рубрикалу жарлалып, кычыраачылар ортодо текши жарлу
боло берди. Бу рубриканын алдында жарлалып турган ма-
териалдардын амадузы алтай эл-жоннын жакшынак жанжы-
гуларын ла једимдерин элбеде таркадары, эскирип калган
ла эмдиги ойдинг некелтелерине келишпей турган кылык-
јандарды јоголторы болуп јат.

Туулу Алтайдын газеттери ишкүчиле јаткандарды те-
лекей, ороон, область ичинде болуп турган јаан учурлу со-
лундарла таныштырып тура, улустын политический таска-
малын тыгыдарына, кажы ла кижини марксистско-ленин-
ский көрүм-шүүлтелү, бийик нравственносту, чындык пат-
риоттор ло интернационалисттер эдип тазыктыларына јаан
ајару эдип турулар.

Албатынын ижине, ичкери өзүмине буудак јетирип тур-
ган бастыра једикпес-тутактарды, јаман кылыктарды иле-
зине чыгарып тура, газеттер улусты ол једикпестерле тар-
тыжарына, жадын-жүрүмди ле бастыра иштерди там ла ја-
рандыларына јаан јөмөлтөзин јетиредилер.

Газеттердинг ижинин өдүнгизин тыгыдарына, анда жар-
лалып турган материалдар жадын-жүрүмнин ле иштин бас-
тыра јандарын теренжиде көргүзерине ишмекчи ле јурт
корреспонденттер јаан болужын јетиргилейт. Јаңыс ла об-
ластной газеттерге улам сайын бичип турган ишмекчи ле
јурт корреспонденттердинг тоозы бир муннан чик јок ашкан.
Олордын тоозында партийный, советский, профсоюзный,
комсомольский органдардын ла өскө дө общественный ор-
ганизациялардын каруулу ишчилери, предприятиялердин ле
хозяйстволордын башкараачылары ла специалисттери, озо-
чыл ишмекчилер ле колхозчылар, ученыйлар, үредүчилер,
врачтар, культуранын ишчилери, писательдер, партиянын
ла комсомолдын, иштин ле јуунын ветерандары. Олор он-
чолоры областьтын ишкүчиле јаткандарынын ижи ле ја-
дын-жүрүми керегинде, олордын бойларынын алдында тур-
ган задачаларды бүдүрери учун тартыжудагы једимдери
керегинде бичигилеп, иштеги ле жадын-жүрүмдеги једикпес-
терди јоголторы јанынан шүүлтелерин айдып, областьтын
партийный организациязына јаан болужын јетиредилер.

Туулу Алтайдын журналисттери ле литературный ишчи-
лери Советский печатьтын күнин бойларынын ижинин кө-

рүзи деп темдектеп тура, газеттердин ижин мынан ары там ла жарандыарга амадап турулар. Областьтын журналисттери, издательствонун ишчилери ле полиграфисттери бойларынын алдында турган јаан учурлу задачаны јакшы билп, бастыра ийде-күчтерин ол задачаларды јенүлү бүдүрерине ууландыар.

А. Сабашкин

7 МАЙ — РАДИОНЫН КҮНИ

84 жыл мынан кайра — 1895 жылда 7 майда Кронштатта Минный офицерский класстын үредүчизи Александр Степанович Попов Орус физикоматематический обществонун физический бөлүгинин члендерине электромагнитный сигналды ыраактан тудатан приборын иштедип көргүскен. Ол телекейде эн ле баштапкы радиоприемник болгон.

54 жыл мынан кайра — 1925 жылда 9 ноябрьда Ортоазиатский университеттин лаборанты Б. Грабовский бойынын болушчылары В. Попов ло Н. Пискуновло кожо электронно-лучевой трубкада кондырылган передатчик ажыра неменин сүрин ыраакка көргүзер аппарат эткендер. Советский инженерлердин орус ученый профессор Б. Л. Розингтин айткан шүүлтезин онон ары элбедип эткен бу приборы эмдиги электронный телевидениенин табылганы болгон.

Б. Грабовский ле онын нөкөрлөринин эткен ижин ады-јолы жарлу советский специалисттер јарадып, ол керегинде газеттер, журналдар бичиген. Олордын ижи јенүлү бүтсин деп, государственный учреждениелер, общественный организациялар јөмөшкөндөр. Мындый јөмөлтөнин шылтузында јаан удабай, 26 июльда 1928 жылда Б. Грабовский бойынын сананып тапкан аппаратадын иштеткен. Мынайып, Советский Союз эмдиги телевидениенин төрөли болгон. Бого угаш электронный аппаратты США-да бир жыл өткөн кийинде эткендер.

34 жыл мынан кайра, 1945 жылда Советский башкару јөп жараткан, ондо мынайда айдылган болгон: «Албатынын культурный ла политический јүрүминде ле ороонды корулаарында радионын јаан учурлу болгонын ајаруга алып, төрөлистин науказынын ла техниказынын једимдерин јар-

таарга ла элбек калыктын ортодо радиосүүчилерди кайрал-
даарга кажы ла жыл 7 майда радионын Күнин темдектеер». Бу ок јөптө А. С. Поповтын адыла адалган алтын медаль јөп-
төлгөн. Оныла жылдын сайын радиоло колбулу јаан учурлу
научный иш бүдүрген советский ле өскө ороондордын ученый-
ларын кайралдап јат. Ол өйдөн ала связьтын, радио-
электронный ла радиопромышленностьтын предприятиеле-
рининг ишмекчилери, инженерлери, техниктери ле служа-
щийлери, радиоберилтенин ле телевидениенин ишчилери,
миллиондор тоолу радиосүүчилер — ДОСААФ-тын членде-
ри радионын Күнин жылдын ла сайын темдектеп турулар.
Радионын Күнин ончо советский албаты темдектеп јат.

Телевидение ле радио кажы ла советский кижинин жүрү-
мине элбеде таркап, олордын колбу алыжатан, солундарды
угатан, культурный тазыктыру алатан јакшынак аргазы бо-
ло берди.

Радионын быјылгы Күни советский албаты онынчы
бешјылдыктын төртинчи жылынын албаты-хозяйственный
пландарын јенүлү бүдүрери учун элбек социалистический
мөрөй төзөп, оны јенүлү бүдүрип турган айалгада темдек-
телип јат.

Бүгүн телевизионный берилтелерди орооныстын сегизен
процентке јуук албатызы көрүп јат. 131 программалу теле-
визионный төс јерлер бир ле коноктын туркунына орто тоо-
ло эки мунг часка јуук телеберилтелер өткүредилер.

Калганчы жылдарда «Экран» деп космический система
ажыра телеберилтелер өткүрери јаан өзүм алынды. Онын
болужыла эмди Москванын өткүрип турган телевизионный
берилтелерин јер үстинде кайдан ла көрөр аргалу. Калган-
чы жылдарда телеберилтелерди Туулу Алтайдын ыраак де-
ген јурттарында јаткандардан болгой, турлуларда јаткан
малчылар да көрөр боло берди.

Эмди өңдү де телевидение көрөри элбеген. Алдында
жылдарда оны јангыс ла төс јерлерде јаткандар көргөн бол-
зо, эмди «Экран» деп система ажыра оны кайда ла көрөр
аргалу.

Калганчы жылдарда көп программалу телевидение јаан
өзүм алынды. Келер бешјылдыкта оны бистинг де область-
ка јетирери пландалган.

Эмди бистинг орооныстын албатызында 60 миллионго
јуук телевизор бар, олордын 600 мунга јуугы өңдү. Теле-
берилтелерди быжу көрүп турган јерлерде јуртап јаткан
кажы ла јүс биленин тогузон сегизи телевизорлу.

Төс телевидение алты программа ажыра бир конокко орто тооло 55 час берилтелер өткүрип јат.

Бистин орооныста радиоберилтелер укпай турган јер јок. Олорды өткүреринде 166 радиотура иштеп јат. СССР-дин албатыларына коноктын туркунына өткүрип турган радиоберилтелердин текши кеми бир мун частан көп.

Радиоберилтелер СССР-дин албатыларынын 68 тилиле өткүрилип јат. Төс союзный радио орооныстын албатыларына сегис төс программа аайынча коноктын туркунына орто тооло 150 частан ажыра берилтелер өткүрет. Бистин областьтын күнүн сайын өткүрип турган радиоберилтелеринин кеми бүдүн жарым частан.

Телевидение ле радио идеологический иште партиянын чындык болушчызы болуп јат. Коммунистический строительствонын планын жүрүмде бүдүреринде бу коллективный агитаторлордын, пропагандисттердин ле башкараачылардын јаан ченемели элбеде тузаланылат.

Телевидение ле радионын алдына олордын бүдүретен ижи аайынча партия каруулу ла јаан учурлу задача тургускан. «Бистин пропагандисттерге, печатьтын, телевидение-нин, радионын, ончо идеологический учреждениелердин ишчилерине болуп турган керектерге бойынын ойинде түрген ајару этсин, јетирү эдетен ишти јарандырзын, партиянын политиказын терен ле төзөмөлдү јартазын, советский улустын культуразы өзүп калганын, олордын некелтелери бийиктеп турганын ајаруга алып турзын — јартап айтса, ишкүчиле јаткандарды политический таскадарынын ленинский искусствозын олор терен билип алзын деп күүнзеер керек» — деп, Леонид Ильич Брежнев Казахский ССР-ге албатылардын Најылыгынын орденин табыштырар тушта Алма-Ата городто өткөн торжественный јуунда айткан.

Партия ла башкару телевидение ле радионын ишчилеринен элбек информация ла пропаганданын средстволорын советский албатынын јадын-јүрүмин, иштеги једимдерин, общественный керектерде туружып турганын, ишкүчиле јаткандардын амыралтазын элбеде ле терен көргүзерин некеп јат. Телевидение ле радио пропаганданын төс ууламјылары шак бу некелтелер аайынча өткүрилет.

Областьтын ишкүчиле јаткандарынын мергендү ижи, социалистический мөрөйдин тебүзи тыгып турганы, иш-мекчи класстын, колхозный крестьянствонын, албаты интеллигенциязынын творческий эрчими көдүрилгени — Туулу Алтайдын радиозынын өткүрип турган берилтелеринин

төс темазы. Мында эн ле төс ајару ишкүчиле јаткандарды бешјылдыктын пландарын јенүлү бүдүрерине, көдүрерине, озочыл ченемелдерди таркадарына, једикпестерди јоголтор аргалар табарына эдилип јат. Бу амаду аайынча областной радионын микрофоны ажыра јурт хозяйство ло промышленностьтын озочылдары, иште бийик једимдерге једип турган хозяйстволордын, предприятиелердин башкараачылары, партийный, советский, профсоюзный органдардын ишчилери куучындап, иште једимдерге јеткен аргаларды јартап, једикпестерди коскородылар. 1978 јылда Бастырасоюзный, краевой, областной ло аймактарда өткөн социалистический мөрөйлөрдө көп хозяйстволор, предприятиялер, Улаган аймак јенү алып, бийик кайралдаткандар. Туулу Алтайдын радиозы омордын јенүге келген јолдорын көргүзип, көп берилтелер өткүрген. Бу берилтелердин төс амадузы јангыс ла бүткен иштердин тоозын көргүзери эмес, иштин арбыны, чыңдыйы кандый аргаларды тузаланганынын шылтузында көдүрилип турганын јартаары болгон. Улаган аймакта «Советский Алтай» совхоз Бастырасоюзный мөрөйдө јенү алган. КПСС-тин Төс Комитединин, СССР-дин Министрлеринин Совединин, ВЦСПС-тин ле ВЛКСМ-нин Төс Комитединин улалып јүрер Кызыл Маанызын алганына учурлалган берилтеде бу хозяйствонын директоры А. В. Санаа, парткомнын качызы Н. Н. Чальчиков ло өскөлөри де куучындап, јенүге јеткен ченемелин јартап, ичкеери өзүмнин јангы јолдорын көргүскендер. Мындый берилтелер јангыс ла јенүчилерди эмдигизинен бийик једимдерге једерине көдүрер эмес, анайда ок сондоочыларды омордын ченемелдериле таныштырып, ичкери өзүп аларга јөмөжөр.

Онынчы бешјылдык иштин чыңдыйын ла тузазын көдүретен бешјылдык деп јарлалган. Онын учун областьтын радиозы «Туулар ла улус», «Ишмекчи јүрүм» деп радио-журналдарда ла өскө дө берилтелерде иштин чыңдыйын ла тузазын көдүрери учун тартыжуда јенү алгандардын ченемелин элбеде көргүзерге чырмайып, ого јаан ајару эдип јат. Мындый берилтелерден анчадала «Бүгүн озочылдын једими, эртен дезе бастыра коллективтин» деп улам сайын өткүрилип турган берилтелерди аңылу темдектеер керек. Омордо городтын озочыл бөс согоочызы Е. И. Ворошина, Социалистический Иштин Геройы Ј. Т. Тоедов, КПСС-тин XXV съездинин делегады А. И. Язарова ла өскө дө адычуузы јарлу улус туружып, куучындаганы анчадала јилбүлү болгон.

Областытын радиозы ишкүчиле јаткандарды коммунистический күүн-тапту болорына, коммунизмди бүдүрөөчинин моральный кодексинин некектелерин бүдүрерине үредип-таскадары јанынан база элбек кемдү пропаганда өткүрип јат. «Школ ло јүрүм», «Кижиле закон» деген радиожурналдарда, «Айыл-јуртка, билеге» деп берилтелерде таскаду, социалистический закондорды бүдүрери керегинде көп материалдар јарлалат. Мында јакшынак советский ээжилер, кылык-јандар керегинде айдылып, јарабас кылыктулар критикада көргүзилет.

Эзенде областытын комсомолы бойынын организациязы төзөлгөнinin 60 жылдыгын темдектеер. Областытын радиозы јашөскүримнин јүрүминде бу јаан учурлу керекке учурап, Туулу Алтайдын комсомолынын өткөн јолын, бүдүрген керектерин көргүзөргө көп иштер темдектеп туру. Бу керекти јенүлү, једимдү бүдүрөргө 20, 30, 40 жылдардын комсомолдоры — иште, јүрүмде мактулу јол өткөн ветерандар эрчимдү туружар болор деп ажындыра иженип турус.

Кижинин јүрүминин, онын анчадала духовный сурактарынын кол-салаазы сүрекей элбек. Олордын төс бөлүктөринин бирүзинде культурный сурак туруп јат. Онын учун албатынын музыкальный культуразынын, творчествозынын өзүмин көргүзөри база јаан учурлу керек болуп јат. Бу амадула музыкальный, литературный берилтелер өткүрилет.

Радиоберилтелерди бистин областыта јангыс ла областной радио эмес, аймактардагы, колхозтордын ла совхозтордын төс јурттарындагы радиогазеталардын редакциялары база өткүрип турулар. Бис олорды бойларыстын болушчыларыс деп бодоп, ижи јенүлү, једимдү болзын деп күүңзепте, јөмөжип те јадыс.

Радиоберилтелердин једими, олордын албатыга јилбүзистыныыры элден ле озо ого көп улус туружып, бойларынын шүүлтезин айтканынан камаанду. Онын учун бис бу байрам күнде јүстер тоолу ишмекчи ле јурт корреспонденттериске изү уткуул ийип, ижибиске мынан да ары јөмөжөр деп иженип турус.

У. Садыков.

ИЖЕМЈИ БАР

Ондой аймактын јашөскүрими Семипалатинсктин мал өскүрөөчилеринин «Мал ижин — јииттерте» деген баштанкайын изү јөмөгөндөр. Бу баштанкайды эн озо јөмөгөндөрдин тоозында Кенгидеги совхозто төзөлгөн «Тан чолмон» деп комсомолдордон ло јашөскүримнен турган койчылардын бригадазы.

Јаңы коллектив иштеп баштаган Булундык деп турлу аймакта јарлу боло берген.

«Тан чолмон» деп бригадада иш јаңыдан төзөлгөн, јиит койчылардын јадын-јүрүми јакшы, не-немеден јеткил, озор јаткан турада јакшынак библиотекалу телкем Ленинский кып, электричество, газ бар.

Уулдар-кыстар өмөлөжип, күүнзеп иштеп баштагандар. Озорго мал ижи јаштан ала таныш та болгон болзо, је өк-пөөрип-јүрексип тургандар. Јииттердин баштапкы алтамдарына совхозтын башкараачылары јаан ајару эткендер.

Бригада төзөлгөнinin баштапкы ла јылында иште бийик једимдерге једип алган. Темдектезе, колында турган үүрден план аайынча 45,7-центнер түк кайчылап алардын ордына 48,8 центнер алган. В. Рыковтын бригадазынын ижинин көргүзүлериле түндештирип көргөнисте, «Тан чолмон» бир јылдын туркунына 4,6 мун салковой кирелте алган, а Рыковтын бригадазы дезе 2 мун салковойго шыдар јетире берип болбогон. Элбедилген бригадада бир центнер түктин бойына турар баазы 424 салковой, тегин бригаданыы 438 салковой болгон.

Аймактын өскө дө хозяйстволоры «Тан чолмоннон» јозок алгандар. Анайып, Јолодогы совхозто јашөскүримнин «Ак-Кайын» деп элбедилген бригадазы төзөлгөн. Бу коллективтин койчызы комсомол кыс Людмила Пиянтина јиит койчылардын бастырасоюзный следында болгон. Јууннын туружаачыларынын алдына Л. И. Брежнев уткуулду сөзиле баштанып, мал өскүрери экинчи јум јер, оны көдүретен улус јашөскүрим деп айткан.

Јаан удабай Кенгидеги совхозтын Озернойдогы фермазында база бир элбедилген «Карлагаш» деп бригада төзөлгөн.

Је эн кайкамчылузы не дезе, кой өскүрер ишти онон ары бириктире өткүрери керегинде куучын өдөрдө, комсомолдын райкомы хозяйстволордын башкараачыларыла кожо андый ок коллективтерди аймактын өскө дө колхоз-

торында ла совхозторында төзөөр шүүлте эткен. «Тан чолмоннын» магы өчүп баштаган. Онын шылтагы жагыс: Кендеги совхозтын комсомол комитеди жашоокүримнин коллективин төзөйлө, жол ортодо токтоп, андый бригадалардын жүрүмиле колбулу бастыра сурактарды шүүжер жуучыл штаб болбой, токунап калган. Качан жаскыда уулдар черүге, а кыстар дезе үредүге жүре берерде, комсомолдын комитеди олордын солынтазын бойынын ойинде таап болбогон.

Жашоокүримнин коллективи керегинде айдып тура, бис бой-бойына болужарынын сурагына кыйалтазы жогынан токтойдус. Жаан үйенин улузынын ченемели, олордын жанжыгулары коллективтин ижин жарандыраына болужат, профессияны түрген билип алар айалга төзөйт. «Тан чолмондо» жакшы шеф-таскадаачы болгон. Ол ченемелдү койчы, коммунист Чанкыш Иванович Ялбаков. Онын ады-жолу совхозтын озочылдарынын тоозында көп жылдарга улай адалып келген. Же Чанкыш Ивановичтин турлуузы иит койчылардын турлуузынан бирме беш километр ыраагында, онын учун олорго жолугарга ас келишкен. А мындый шакпыртту өйдө, кой төрөп турарда, койчы андый ыраак жерге канайып барзын. Анайып, шеф-таскадаачы жүк ле шинжүүчи болуп, бойынын жаан ла каруулу молжуларын бүдүрип болбогон. Мынан анайда ок совхозтын дирекциязынын ла комсомолдын комитединин жедикпестү ижи көрүнөт.

— Койчылардын элбедилген бригадаларын төзөөри керектү — деп, качан куучын жашоокүримнин коллективтери керегинде өдөрдө, Социалистический Иштин Геройы Тана Марчина айткан. — Жагыс кандый бир ченемелдү кижин олорды ишке таскадар учурлу.

Тана Марчина жажы жаанай да берген болзо, ол уур керекти бойына алар, жашоокүримнин элбедилген бригадазынын ижин башкарар, «Тан чолмоннын» жылдызын өчүрбеске ийде-күчин кысканбас деп, бис, оныла куучындашкан улус, ол тушта билбегенис те.

«Жылдыс» деп жагы бригада төзөлгөннинен бери экинчи жыл барып жат. Баштапкы жыл күчке келишкен, ненин учун дезе, бир үүр эне койдун ордына эки үүр эне кой кичеер керек болгон.

Андай да болзо, иш жедимдү өткөн. «Жылдыс» бригаданын койчылары Социалистический Иштин Геройы Тана Марчинага башкартып, өткөн жылда бир муннан ажыра кураан торныктырып, түктин планын ажыра бүдүргендер.

Кой өскүреринде комсомолдордон ло жашоокүримнен

турган бригада төзөөри аайынча былтыр февраль айда өткөн областной семинардын туружаачылары Тана Марчинанын турлуузына келерде, кой төрөдөрине жетире 5—6 ла күн арткан болгон. Койчылар бойлорынын болушчыларыла кожо чеден-кажаанды жылулап, шакпырап турган тужы. Айылчылар иштин төзөлгөниле, бригаданын жадын-жүрүмиле жылбиркегендер, шеф-таскадаачыла, иит койчыларла куучындашкандар.

Кенгидеги совхозтын озочыл койчызы, орден тагынган Владимир Куйрукович Саданчиковтын турлуузында жаан эмес плакат бар. Анда поэт Аржан Адаровтын «Тандалай» деп үлгеринин үзүги салылган.

Койчылардын комсомолдордон ло жашөскүримнен турган база бир элбедилген бригадазынын ады — «Тандалай».

Эмди жашөскүримнин бригадаларынан жакшынак жетирүлөр келип туру. Айдарда, женү быжу болор, ижемји бар.

П. Курносова

ӨЗУМНИНГ ЖОЛЫ

Жаңы жерлерди тузаланары жаңыс ла экономический жанынан кыйалта жок керек болгон эмес, же ол жаан политический учурлу сурак болгон деп, Л. И. Брежневтин «Целина» деп бичигинде аңылу темдектелген. Бастыра телекей «бис, коммунисттер, айдары жок жаан задачаларды кыска өйгө бүдүрер аргабыс бар деп билзин. Телекей коммунисттердин амадузы бүдеринде аланзу жок артты» — деп, автор чокум бичиген.

Бу шүүлте чындык болгонын бистин де областьтын көргүзүлери жарт керелейт. Жаңыс ла 1953 жылдан ала 1959 жылга жетире Туулу Алтайдын колхозторында ла совхозторында аш үрендеер кыралар 117,8 мун гектарга једип, 14,5 процентке элбедилген, 1956 жылда дезе эн бийик түжүмдү аш өскүрилген.

Хозяйстволордо уй малдын тоозы 128,7 муннан 133,8 мунга, ол тоодо саар уйлар 51,8 муннан 55,4 мунга, койлор ло эчкилер 627,8 муннан 673,2 мун тынга жетире өскөн.

Государствого сүт садары — 53, эт табыштырары 39 процентке бийиктеген, түк садары 2 катаптан ажыра элбедилген. Колхозтордо ло совхозтордо тракторлордын тоозы

1953 жылдан ала 1965 жылга јетире үч катаптан ажыра көптөгөн, комбайндардын тоозы 405-ке элбедилген.

Областын јуртхозяйственинн производствозынын өзүми чик јок бийиктеп, онын бастыра көргүзүлер аайынча кеми јуунун алдындагы жылдардан ашкан да болзо, ол өйдөги текши айалга уйан болгон деп темдектеер керек. Социалистический бүдүмдү предприятиелердеги бар айдары јок јаан аргалар учына јетире тузаланылбаган.

Јурт хозяйствоны ичкери өскүрериндеги төс једикпестутак јерди коомой тузаланып турганында болгон. 1953 жылда областыта кыра эдер 1770,3 мун гектар јердин јүк ле 120 мун гектарын сүрүп, аш ла азырал эдер культуралар өскүрилип турган. Јерден алып турган түжүм айдарга да болбос жабыс болгон. 1953 жылда кажы ла гектар кырадан алып турган аштын түжүми 4,8 центнерден өтпөгөн. Областыта төс ууламјы мал өскүрери болуп турган айалгада јер ижинин структуразы некелтеге келишпей барган. Азырал једишпей турганынан улам көп мал өлүп, уйлар, койлор субай артып, продуктивнозы жабызай берген.

Партия ла башкарунын јетирип турган јаан болужынын шылтузында бистин областын колхозторы ла совхозторы 1954—1955 жылдарда 24561 гектар жаңы ла күзле јерлерди сүрүп, тузаланып баштагандар. Жаңы јерлерден 6243 гектарды Кан-Оозы аймактын, 5962 гектарды Көксуу-Оозы аймактын, 4604 гектарды Ондойдын хозяйстволоры сүрүп алгандар.

Государство областын хозяйстволорына болуш јетирерин оноң ары јеткилдеген. Андый болуш бистин областыта «Јуртхозтехниканын» предприятиелеринин ийде-күчи тынып турганынан сүрекей билдирлү болды. «Јуртхозтехниканын» организациялары јурт хозяйствоны јеткилдеери јанынан 1961 жылда 385 мун салковойдын баазына турар иштер бүдүрген болзо, 1978 жылда онын кеми 5784,9 мун салковойго јеткен. Калганчы жылдарда производствонин өзүминин жылдык кеми 500 мун салковойдон ажа берди. «Јуртхозтехниканын» предприятиелеринин материальный базазы јылдын ла элбеп јат. 1969 жылда төс средстволор 1425,2 мун салковойго туруп турган болзо, 1978 жылда онын кеми 10524,8 мун салковойго јеткен. «Јуртхозтехниканын» системазында эмди 723 мун јүзүн-башка танмалу автомобильдер иштейт. Колхозторго ло совхозторго техниканы ла машиналарды садары јылдан јылга элбеп јат. Жаңыс ла 1978 жылда областын хозяйстволорына 2139 мун салко-

войдын автомобильдери ле ого колбоштырар жазалдар, 2400 мун салковойго турар тракторлор ло прицептер, жердин кыртыжын күбүредип жарандырар көп техника, артыкту частытар алган.

«Журтхозтехниканын» предприятиелери онынчы бешжылдыктын арткан жылдарында ла он биринчи бешжылдыкта ичкери жаан өзүм алынар. Жербойындагы партийный, советский органдар капиталный вложениелерге берилген акча-жөөжөни толо тузаланарына болушты жеткилинче жетирген болзо, бистин алдыста турган задачалар жеңүлү бүдөр эди.

Жаңы кубулталар болуп турганыла коштой бүгүнгү күндерде уур-күчтер учурап, жастыралар болуп турганын айтпаска болбос. Андый уур-күчтер ле једикпес-тутактар ичкери өзүмдү техниканы тузаланарына буудак эдип јат. Ол керегинде Л. И. Брежневтин «Жаңы јер» деп бичигинде чокум ла јарт айдылган.

Жаңы јерлер јөнгин антарып турар салдаларла сүрүјген, оны уур дисковый тырмууштарла, лущильниктерле күбүреткен. Чыгы ас јерлерде, темдектезе, кышкыда, јаскыда тын салкынду Шебалин, Кан-Оозы, Көксуу-Оозы аймактарда андый эп-сүмелерди тузаланарга јарабас. Анайда эткейде, бу аймактарда јердин структуразы үрелип, тоозынтобрак болуп калат. Бу ок өйдө областьтын кезик хозяйстволорында 1965 јылдан ала эдилип келген жаңы техниканы ујан тузаланып јадылар. Јердин кыртыжы кадып, какшайтанын јоголтор аңылу техниканы тузаланган хозяйстволор бийик түжүмдү аш ла өскө дө культуралар өскүрип алып турганы текши јарт. База бир жаан учурлу керек — кырларда кар токтодоры. Ученыйлардын шиндегениле болзо, кырада калыны 40 сантиметр кар токтотсо, анда 1200—1300 кубометр суу артары јарталган. Андый чык күйгек те јылдарда турумкай түжүм алар арга берер.

Бийик түжүм аларында ашты үрендееринин нормазы ла эп-сүмези жаан учурлу. Стерженьдү СЗС-2,1 танмалу јап-јаңы сеялкалар аш үрендеерин бийик чындыйлу ла түргөн өткүрер арга берет. Оныла Казахстанда 25 миллион гектардын 20 миллион гектарында аш үренделет. Је бистин областьта бу техниканы кыйа көргилеп турганы кайкамчылу. Март айда областька андый 20 сеялка, СПГ-2-150 танмалу 25 культиватор келген, јуук өйлөрдө база 18 сеялка келер. Је хозяйстволор оны садып аларынан чек мойножып јадылар.

Эмди аймактар 1980 јылга јуртхозяйственный техника

алдыртар jakылта-заявкaлар эдип jат. Андый заявкaлар-ды тургузарында зооветспециалисттер, кезик jерлерде агрономдор до турушпай jадылар. Аймактардагы башкараачылар хозяйстволордон заявкaлар алар тушта jангы техниканы алдыртарына jaан аjару эдер учурлу.

Јуук жылдарда минеральный удобрениелерле jеткилдее-ри 2—3 катaпка элбедилер. Је хозяйстволордо оны корулаар, коштоор эмеш те механизациялу паспортизированный складтар jок. Анайдарда, минеральный удобрениелерди салып корулаар складтар тудары кыйа салбас керек болуп туру.

Областьтын хозяйстволорында jаскы кыра ишти oткy-рер oй башталды. Кезик jерлерде бу ишти oткyрер техника, jуртхозмашиналар коомой белетелген деп темдектеерге келижет. Кезик хозяйстволордо кyйдyрер ле cypткyш эдер материалдар jетире тартылбаган. Бу једикпестерди тургузала јоголтып, jаскы кыра ишти тyрген ле бийик агротехнический кеминде oткyрери хозяйстволордын башкараачыларынын, специалисттердин, «Јуртхозтехниканын» ишчилеринин јуучыл задачазы болор учурлу.

И. Сумачаков

УРЕНЧИКТЕРДИ ИНТЕРНАЦИОНАЛЬНЫЙ ТАСКАДАРЫ

Школдордогы иштинг тос учурлу бoлyктеринин бирyзи интернациональный таскаду болуп jат. Интернационализмнин сурактарына jaан учур политический yредyнинг системазынын программазында берилет. Интернациональный таскадунын тематиказы лекционный пропаганданын ла элбек јон ортодо oткyретен oскo до иштердинг тос јеринде турат.

Кош-Агаш аймакта Kokopyдеги орто школдогы Павлик Морозовтын адыла адалган пионерский дружинада бу jанынан база kоп иш oткyрилет. Лекциялар, докладтар, сурактардын ла каруулардын энгирлери, интернациональный наjылыктын энгирлери, наjылыктын туштажулары ла фестивалдары бисте элбеде oдyп jат. Школдо 7—8 класстын yренчиктеринен тoзoлгoн интернациональный наjылыктын клубы јилбyлy иштер oткyрет. Дин Ридтинг адыла адалган

клуб школдо 1977 жылда төзөлгөн. Онын ижин немец тилдин үредүчизи Индира Николаевна Мечешева башкарат. Ол клубтын члендериле кожо үренчиктерди СССР-дин албатыларынын најылыгына, советский патриотизмге, социалистический интернационализмге, ленинский национальный политикага тазыктылары јанынан педагогический коллективке, школдын комсомольский ле пионерский организацияларына јакшынак болужын јетирет.

Бу амадуга болуп клубтын члендери балдардын ла јашөскүримнин Телекейлик организациязынын ижи, В. И. Лениннин адыла адалган Бастырасоюзный пионерский организациянын јадын-јүрүми керегинде материалдар јууп, үренип јадылар. Ленинский комсомолдын, Ада-Төрөл учун Улу јуунын ла иштин ветерандарыла туштажулар школдо улай ла өдүп јат.

Интернациональный најылыктын клубына 7—8 класстардын 30 үренчиги кирет. Павлик Морозовтын адыла адалган дружина јиит геройдын чыкканына учурлап литературно-музыкальный композиция белетеп тургускан. Октябрьдын 60 жылдыгына уткуй «Октябрьга уткуул!», немец тилле пионер-антифашист Павлик Соколовко учурлалган композициялар өткүрилген. «Најылыктын фестивали» деп тематикалу текши школдын энгири јилбүлү өтти.

Школдо монгол албатыла најылыкка учурлалган «Найрамдал—Најылык» деп стенд, Дин Рид бистин ороонго јүргенин көргүскен толук јазалган. Интернациональный најылыктын клубынын стенгазеттери кажы ла недеде чыгарылат. Анда бистин ороондо ло телекейде болуп турган керектер көргүзилет. Клубтын члендери Тувинский АССР-деги најыларла бичик алыжып јат. Јурттагы «40 лет Октября» колхоз Монголиянын Албаты Республикасында «Буянты Сомон» деп хозяйстволо јуук колбулу. Эки хозяйствонын колбулары јурттын јашөскүримин таскадарына сүрекеј тузалу болуп туру.

1977 жылда Көкөрүнин школына Монгол јеринен үредүчилер келип јүрерде, школдо болгон туштажу үренчиктерди де, үредүчилерди де сүрекеј јилбиркеткен. Айылчылар бистин школдо орус тилди үренеринин ченемелиле, орус тилдин ле иштин урокторын өткүреринде бистин школдын тузаланып турган дидактический материалдарыла танышкан. 9-чы «а» класстын башкараачызы Антонина Михайловна Якунова Виктор Хареге учурлаган «Кожончы гитаралар», 4-чи «а» класста «Јайымнын ортолыгы» деп беседалар база

јилбўлў болды. Бастыра пионерский отрядтарда, комсомольский группаларда баланың Телекейлик јылы аайынча беседалар өткўрилген.

Јиит антифашист-геройлорго учурлалган торжественный сбордо аймактың бастыра школдорының пионерский вожатыйлары, дружиналардың советтеринин председателдери турушкандар. Класстардың башкараачылары, пионерский отрядтардың вожатыйлары антифашист-геройлорго ло социалистический ороондордың пионер геройларына учурлалган стенгазеттер чыгарган. Ол сбордо эн артык стенгазеттин, политический плакаттын, политический кожонның конкурсы болгон. Јенў алгандарга призовый јерлер берилген. Конкурстың призи «јаантайын кўн болзын!» деген темалу, баланың Телекейлик кўнине, Вьетнамның јиит геройларына, Саша Коваленкого, Кира Баевке учурлалган тематикалу стенгазеттер берилген.

Ўренчиктерди интернациональный јанынан таскадарында кажы ла албатының героический ле иштеги јанжыгулары, карындаштык албатыларла, ишмекчи коллективтерле колбулар тургузар аргалар ајаруга алылып јат.

Л. Саланханова

5 акча

БАЖАЛЫКТАР

КПСС-тин Горно-Алтайский обкомынын Пленумы керегинде јетирү	1
Иштин ле амыр-энчүнин байрамы	6
9 Май — Јенүнин күни	14
Печатьтын күни	19
7 Май — радионын күни	24
Ижемји бар	29
Өзүмнин јолы	31
Уренчиктерди интернациональный таскадары	34

БЛОКНОТ АГИТАТОРА

Редакционная коллегия

Подписано к печати 25/V 1979 г. Формат 60×84 1/16. Усл. п. л. 2,09
Уч.-изд. л. 2,1. Тираж 520 экз. Цена 5 коп. Заказ 1947. АН 11759.

Горно-Алтайское отделение Алтайского книжного издательства,
г. Горно-Алтайск, ул. Горно-Алтайская, 36. Горно-Алтайская типография,
пр. Коммунистический, 27.